

Een gemiste kans

De Federatieraad van de FNV, samengesteld uit de voorzit(s)ters van de aangesloten bonden, bracht 21 mei 1985 het actieprogramma 'Kiezen voor nieuwe kansen' uit. Met de eraan verbonden campagne wil de FNV zowel invloed uitoefenen op de Tweede Kamerverkiezingen in mei 1986, en daarmee op de samenstelling en het beleid van de nieuwe regering, als nieuwe leden werven. De algemene doelstelling luidt 'versterking van de positie van de FNV in de tweede helft van de jaren '80'. Deze doelstelling is ons uit het hart gegrepen. Wij voeren immers al sinds het begin van Solidariteit in maart 1983 onze abonneewerving onder het motto 'Versterk de vakbeweging'. Na het interview met vice-voorzitter Johan Stekelenburg in het vorige nummer, een reden te meer om het thema van dit nummer te wijden aan 'Kiezen voor nieuwe kansen'.

We hebben reacties op het programma gevraagd van een vrijgestelde van de Jongerenbeweging, verbonden met de FNV en een tweetal vrouwelijke leden van de Industriebond FNV. Verder laten we een gematigd voorstander aan het woord van de FNV-koers naar een PvdA-CDA-regering, de voorzitter van de afdeling Amsterdam van de ABOP. Vooraf aan deze drie artikelen geven we na een kort commentaar een overzicht van de amendementen van verschillende bonden op de aktiepunten van 'Nieuwe kansen'. Over die amendementen beslist de Federatieraad 24 november. Dit overzicht is jammer genoeg niet volledig, omdat bijvoorbeeld de ABOP, Dienstenbond, Druk en Papier, Voedingsbond en Vrouwenbond FNV deze amendementen pas eind oktober/begin november definitief vaststellen. En wij schrijven dit 23 oktober.

Een buiging naar links en naar rechts

Uit de vele gesprekken die we gevoerd hebben, krijgen we niet de indruk dat 'Kiezen voor nieuwe kansen' erg aangeslagen is bij de leden van de FNV-bonden. Daar zijn verschillende redenen voor. In veel bonden zijn er geen ledenvergaderingen gehouden en is de discussie niet verder gekomen dan de bondsraad. Dan blijft het program 'op afstand'. De uitvoering van de campagne start eind november, dus die afstand zou nog overbrugd kunnen worden. Toch lijkt 't ons toe dat vooral de kleurloze inhoud van het programma verantwoordelijk is voor de koele ontvangst door de leden. Zo schijnt het in de Federatieraad nogal wat moeite gekost te hebben om tot een gezamenlijk stuk te komen. Uiteindelijk is men het eens geworden over 'een alternatief sociaal-ekonomisch program met een duidelijk politiek realiteitsgehalte' (AbvaKabo). Politiek realisme dus, niet te 'links' voor het CDA en niet te 'rechts' voor de PvdA. Ia, dan kom je onvermijdelijk uit in 'het midden van het midden'. Erg alternatief kan dat nauwelijks zijn en erg inspirerend voor de leden ook niet. Een paar voorbeelden van dit 'noch naar rechts, noch naar links buigen'.

- Aan de ene kant wordt gesteld dat de vakbeweging niet op de stoel van de ondernemers moet plaatsnemen (blz. 8).
- Aan de andere kant wordt vele malen herhaald dat de vakbeweging in goed overleg met ondernemers en overheid mee moet kunnen beslissen (bijvoorbeeld blz. 4, 9 en 12). Dat wordt minstens het puntje van de ondernemersstoel.
- Aan de ene kant wordt gezegd dat CDA en WD 'een daverende verkiezingsnederlaag' verdienen en dat het kabinet zich als werkgever 'misdragen' heeft (blz. 2). Aan de andere kant wordt niet opgeroepen *niet* op CDA en WD te stemmen (zie interview met Johan Stekelenburg in Solidariteit nummer 15). Dit realisme is in ieder geval niet logisch.
- Aan de ene kant wordt als één van de doelstellingen geformuleerd 'behoud, en zo mogelijk verbetering, van de koopkracht van werknemers en uitkeringsgerechtigden (blz. 4).
- Aan de andere kant wordt de koopkracht afhankelijk gemaakt van een ekonomische groei van boven de twee procent. Als die groei niet plaatsvindt, zal de FNV zich slechts sterk kunnen maken voor de handhaving van de koopkracht van de laagst betaalde uitkeringsgerechtigden en werknemers. De cijfers over de koopkrachtdaling over de periode 1980-1984 willen nogal eens verschillen, maar ze gaan in de volgende richting. Modale inkomens tien procent, ambtenaren en trendvolgers zeventien procent, uitkeringsgerechtigden twintig procent. Erg aantrekkelijk is deze op voorhand aangekondigde terugtocht niet. Aan de ene kant wordt de bezuinigingsgolf over de uitkeringen afgewezen en gepleit voor een stelsel van sociale zekerheid dat een redelijk bestaan mogelijk maakt voor de uitkeringsgerechtigden (blz. 29). Aan de andere kant wordt uitgegaan van de beperkte financiële ruimte en vastgesteld dat verbeteringen slechts gefaseerd kunnen worden doorgevoerd (blz. 30). Dat biedt de uitkeringsgerechtigden geen enkele zekerheid.

Amendementen mogen eenheid niet verstoren

Voorzover wij hebben kunnen nagaan, is de tweeslachtigheid van 'Nieuwe kansen' onderwerp van kritiek geweest in de discussies in verschillende bonden. Gelijktijdig wordt die kritiek ingedamd door het moeizame compromis in de Federatieraad. Door ingrijpende amendering zouden de meningsverschillen (weer) hoog op kunnen lopen. Om wervend als FNV-eenheid naar buiten te kunnen treden, moeten de bonden niet vechtend over de straat gaan rollen (Dick Visser in de bondsraad van de Industriebond FNV). Het hoofdbestuur van de ABOP meldt dat het kritisch gestemd is over het FNV-actieprogramma. Onder de kop 'FNV moet echt kiezen' wordt gekonkludeerd dat er 'eigenlijk helemaal geen keuzes gemaakt worden' (Het Schoolblad 10 oktober 1985). De ABOP vindt dat de FNV voor een grote campagne 'gericht op een stembusnederlaag voor de zittende coalitie' duidelijkheid, op hoofdpunten moeten verschaffen. Dus prioriteiten moet aangeven. De ABOP legt haar prioriteit bij arbeidstijdverkorting, maar neemt gelijker-

THEMA "KIEZEN VOOR NIEUWE KANSEN"

Solidariteit

tijd gas terug. Op grond van de gebleken weerstand in de Federatieraad wordt een door de Algemene Vergadering ingenomen standpunt verlaten. En wordt geen beroep gedaan op de overheid om de arbeidstijdverkorting 'mee te financieren' (inverdieneffekten) - 'Het lijkt ons weinig zinvol dit standpunt nogmaals in te brengen.'

Ook in de bondsraad van de AbvaKabo is er nogal wat commentaar op de vaagheid en 'wolligheid' van 'Nieuwe kansen'. De verdediging van de koopkracht is halfzacht en van verbetering is alleen onder voorwaarde van economische groei sprake. Door de terechte vrees van mensen voor een nog verder inleveren komt de herverdeling van de arbeid, waar de FNV toch voor is, zwaar onder druk te staan. Verder betreuren verschillende afgevaardigden dat de financiering van de arbeidstijdverkorting eenzijdig door de werknemers en werknemers opgebracht moet worden. Financieringsbronnen als het zwart-geldcircuit en de aardgaswinsten worden door de FNV niet eens meer genoemd.

In een reactie op deze kritiek benadrukt het bondsbestuur van de AbvaKabo dat een sterke amendering de in de Federatieraad gevonden eenheid zou verstoren. Als het even kan zou het programma zo ongestoord mogelijk er door moeten komen. Tegen deze achtergrond is het begrijpelijk dat heel wat amendementen gesneuveld zijn door het beroep op de FNV-eenheid en door 'ontradingen' van de bondsbesturen.

Weg naar Federatieraad smal

Voordat we op een aantal van de ingediende amendementen ingaan, is het goed om te weten dat de 'achtergrond-nota' niet amendeerbaar is. De amendementen richten zich dan ook op het tweede deel van 'Nieuwe kansen', de Aktiepunten.

De eerste voorstellen tot wijziging bereikten ons via de Initiatiefgroep 'Kiezen voor nieuwe VROUWEN-kansen'. Op de scholingsdagen voor FNV-kadervrouwen van 14 en 15

juni jongstleden stelde een zestal vrouwen twintig amendementen op. 'Wij kwamen tot de conclusie dat voor de FNV nog steeds maar twee soorten mensen bestaan: werkenden en uitkeringsgerechtigden. Vrouwen die geen betaalde arbeid verrichten en/of afhankelijk zijn van een kostwinner komen in dit stuk niet voor. Ook aan andere "vrouwen"-punten wordt naar onze mening te weinig aandacht besteed, zoals de verzelfstandiging in de sociale zekerheid en de belastingen. Wij staan achter het plan van de FNV om de kiezers in mei 1986 te beïnvloeden. Wij vinden wel dat het programma op een aantal punten gewijzigd moet worden.'

De bedoeling van de Initiatiefgroep om de amendementen door te laten klinken is in verschillende bonden aardig gelukt. De weg naar de Federatieraad lijkt minder succesvol. Dick Visser, voorzitter van de Industriebond FNV 'neemt' er een paar 'mee' naar de Federatieraad en zal die afhankelijk van de discussie ter sprake brengen. In de Vervoersbond FNV zijn de meeste door het bondsbestuur afgewezen, dat daarin gevolgd werd door de bondsraad. Het hoofdbestuur van de ABOP heeft er heel wat overgenomen.

We zullen een paar voorbeelden geven - zie ook het in dit thema opgenomen artikel van Ria Otten-Hulzebos en Mieke Verhagen.

- De Initiatiefgroep is van mening dat de 'eigen-bijdrage' - regelingen in het volwassenenonderwijs moeten worden teruggedrongen (paragraaf 1.4 blz. 4). Het bondsbestuur van de Vervoersbond FNV wijst dit af (als aktiepunt onvoldoende prioriteit). Het hoofdbestuur van de ABOP versterkt het amendement door voor te stellen de eigen bijdrage af te schaffen.

- Zowel de Initiatiefgroep als het hoofdbestuur van de ABOP stellen een aanvulling voor op de wettelijke regeling van 'verzorgingsverlof voor werkne(e)m(st)ers met jonge kinderen en uitbreiding (en een wettelijke regeling) van goede, voor iedereen toegankelijke, kinderopvangvoorzieningen' (paragraaf 3.5 blz. 9).

- In de formulering van de ABOP luidt deze aanvulling: 'Er dienen (wettelijke) faciliteiten voor zwangere werknemers te worden geregeld. Het bevallingsverlof moet worden uitgebreid. Het zoogverlof moet zodanig wettelijk aangepast worden dat werkende vrouwen hun kinderen zelf kunnen voeden.'

Het bondsbestuur van de Vervoersbond FNV ontraadt ook dit amendement, maar is bereid er in de Federatieraad voor te pleiten.

In het vijfde hoofdstuk van de Aktiepunten 'Een leefbare samenleving' wordt ingegaan op volksgezondheid, volkshuisvesting, woonlasten, mediabeleid, vrede en ontwapening (paragrafen 5.1 t/m 5.5 blz. 13 en 14). De initiatiefgroep voegt daar aan toe: *'De FNV erkent dat seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes een maatschappelijk probleem is. Zij eist dat seksueel geweld mede door wetgeving bestreden wordt. Om ongewenste intimiteiten op het werk te voorkomen en bestrijden, zal de FNV in haar invloedssfeer een actief beleid voeren en verlangt zij dat de overheid maatregelen treft overeenkomstig het SER-advies terzake.'* Verheugend is dat deze aanvulling zowel door de Vervoersbond FNV als door het hoofdbestuur van de ABOP wordt overgenomen. Het valt te verwachten dat in ieder geval de Vrouwenbond FNV vergelijkbare amende-

THEMA "KIEZEN VOOR NIEUWE KANSEN"

Solidariteit

menten als die van de Initiatiefgroep zal indienen. De ruimte voor aanvaarding in de Federatieraad lijkt door de eerder gesloten compromissen beperkt. Het eindresultaat zal laten zien hoe ernstig de Federatieraad de strijd van vrouwen voor een zelfstandig bestaan neemt.

Vuurwerk valt niet te verwachten

Tot slot nog enkele opmerkingen over andere ons bekende amendementen.

ABOP - Naast de al genoemde nadruk op arbeidstijdverkorting - zij het volgens het inleverdraaiboek - geeft het hoofdbestuur prioriteit aan 'Herstel van de doorgevoerde verslechtering in het stelsel van de sociale zekerheid' (paragraaf 4.1 blz. 11). Een nadere uitwerking ontbreekt, maar het is in ieder geval een kritiek op de realistisch gefaseerde verbetering waarover 'Nieuwe kansen' spreekt.

Verder is het hoofdbestuur verbaasd over het ontbreken van een onderwijsparagraaf en stelt het volgende amendement voor:

'De FNV wenst een onderwijsbeleid gericht op externe democratisering: de doorstromingsmogelijkheden dienen te worden bevorderd, ongelijke deelname aan het onderwijs vanwege sociaal economische en culturele factoren en op basis van sexe dient te worden bestreden. Scherpere selectie in het onderwijs wijst de FNV af, evenals een eenzijdige oriëntatie van het onderwijs op de arbeidsmarkt en privatisering van delen van het onderwijs. Invoering van de middenschool acht de FNV van groot belang.'

AbvaKabo - Zie hiervoor het kader 'Daar heeft niemand toch iets mee te maken ...?'

Bouw- en Houtbond FNV - In één van de drie ingediende amendementen wordt de in 'Nieuwe kansen' voorgestelde nieuwe arbeidswet aangescherpt (paragraaf 3.5 blz. 9). In plaats van 'nauwere grenzen' die gesteld moeten worden aan de arbeidsduur en werktijden, stelt de Bouw- en Houtbond: *'In een nieuwe Arbeidswet moet de wettelijke norm voor de maximale arbeidsduur worden teruggebracht tot 8 uur per dag en 40 uur per week, waarbij afwijkingen hiervan slechts zijn toegestaan bij CAO-overeenkomst en wel tot een maximum van 9 uur per dag en 42,5 uur per week.'* Een poging om de toenemende flexibilisering van de arbeidstijden enigszins in te dammen.

Industriebond FNV - 'Nieuwe kansen' wordt door deze bond gezien als een bevestiging van zijn beleidsnota voor de middellange termijn 'Werken in de jaren tachtig' van november 1984. Om met het in dit thema opgenomen artikel van Mari Martens te spreken: Niks nieuws onder de zon. Dat wil onder andere zeggen dat jongeren er zeer bekaaid af komen.

Vervoersbond FNV - Ook hier is sprake van een vrijwel algemene instemming met 'Nieuwe kansen'. Van de tweënveertig ingediende amendementen bleven er slechts enkele over. Onder andere een pleidooi voor versterking van de vakbondsorganisatie van uitkeringsgerechtigden. Een aanvulling in het slothoofdstuk (blz. 15).

Het geheel overziend, is er weinig reden tot juichen. Ook al zijn de discussies in de meeste bonden nog niet afgerond, een breuk met het bestaande beleid zit er niet in. Het is

'ongewijzigd beleid', waarin de bereidheid tot overleg met overheid en ondernemers wordt aangescherpt.

De Federatieraad heeft al zoekend naar verzoening slechts een kleurloze middenweg kunnen vinden. Binnen dat kader worden hier en daar wijzigingen voorgesteld. Op zichzelf zijn die voorstellen wel van belang. Maar ook als ze door de Federatieraad overgenomen zouden worden, blijven we met een gemiste kans zitten.

De Redactie

Daar heeft niemand toch iets mee te maken...?

Nadat een vriendelijke, hulpvaardige mevrouw mij had doorverbonden met het toestel van Xander den Uijl, beleidsmedewerker bij de AbvaKabo te Zoetermeer, volgde een langdurige stilte.

- Hallo?!

- Ja.

- Spreek ik met Xander den Uijl?

- Ja.

- Oh, je spreekt met Jaap van Splunter. Ik bel je namens de redactie van het blad 'solidariteit', je weet wel, van dat interview met Jaap van de Scheur over de ambtenarenakties in 1983, daar zat jij ook bij.

- Ja.

- Meneer den Uijl, wij zijn bezig een overzicht te maken van de reacties en de amendementen van de bij de FNV aangesloten bonden op het nieuwe FNV-programma 'Kiezen voor nieuwe kansen'. Wij hebben al de reacties van de Bouw- en Houtbond FNV en van de ABOP. De Dienstenbond FNV wilde wel mee werken maar eerst moest de bondsraad op 12 november a.s. nog over de voorstellen vergaderen en dat duurt nog even. Wij willen van al die reacties een samenvattend verhaal maken en vragen u daarom of wij kunnen beschikken over de reacties die de AbvaKabo gaat geven op dat programma.

- Ja, daar wil ik wel iets over zeggen. Er zijn inmiddels twee bondsraadsvergaderingen aan gewijd en dat heeft geresulteerd in een brief aan de Federatieraad van de FNV, waarin wij onze reacties hebben vastgelegd. We volgen in hoofdlijnen het programma 'Kiezen voor nieuwe kansen'. Maar op twee belangrijke punten hadden wij een opmerking. Ten eerste de 32 uur. Daarin willen wij alleen meegaan als aan onze voorwaarden is voldaan, dat wil zeggen slechts bij voldoende herbezetting en indien de koopkracht gehandhaafd blijft. Ten tweede het punt van de laagstbetaalden. Wij vinden dat de bescherming van de laagstbetaalden moet worden doorgetrokken naar het overheidspersoneel en het kan niet zo zijn dat het sociale zekerheidsstelsel in stand kan blijven ten koste van het overheidspersoneel. Verder waren er nog wat - overigens niet onbelangrijke - kleinere puntjes.

- Juist, ja. Zou het mogelijk zijn dat wij over de inhoud van de amendementen of die brief kunnen beschikken?

THEMA "KIEZEN VOOR NIEUWE KANSEN"

Solidariteit

- (onduidelijke geluiden, gekraak, waarschijnlijk ruggespraak met iemand anders in het vertrek, met de hand niet geheel sluitend op de hoorn: ... heeft toch niemand iets mee te maken ja, precies...') Nee!
- Hoe bedoelt u, kunnen wij niet beschikken over die amendementen?
- Nee, kijk de bondsraad heeft zich erover gebogen en nu is het een interne reactie geworden van de AbvaKabo naar de Federatieraad van de FNV. Maar zoals ik u al zei, de hoofdlijnen van het programma onderschrijven wij.
- Juist, jammer! In ieder geval bedankt.
- Ja, OK, daag.